

□

STEEN

een muziektheaterproductie
geschreven
in opdracht van
Centrum Amateurkunst Flevoland

tekst: Dick van den Heuvel
muziek: Jetse Bremer

winter 1998/1999

personages

ALBERT J. STEEN

JUSTUS, zijn zoon

BOORMAN, bouwer

DE OUDE BOORMAN, de vader van Boorman

FERITEE TROET, televisiejournaliste

ZELLA DE KLERK, minister-commissaris

ROZENKRANS, arbeider

GILDENSTER, arbeider

DORREMANS, ambtenaar

decor

Tijdens de hele voorstelling wordt er gebouwd. In feite zijn er steeds maar arbeiders bezig om te werken aan de constructie die daarmee nooit afkomt, omdat ze steeds hun bouwmaterialen wegslopen uit andere delen van de constructie. Alles is daarbij gemaakt van steigerpijp en planken. Het kan zijn dat de bouwers tot geen enkele discipline binnen de voorstelling behoren, ze zijn dan geen spelers, geen koorleden en ook geen muzikanten. Figuranten of dansers zou je ze kunnen noemen.

Het toneelbeeld is op die manier niet realistisch. Ruimtes worden dan ook door middel van licht aangegeven. Als het stuk een kantoor voorschrijft, of een woonkamer, dan is dat gewoon een plek ergens in het decor... eventueel vormgegeven met wat rekwisieten.

scène 1

Het is vroege ochtend. Het licht is zeer benepen. Het lijkt alsof er een lichte dauw over het decor ligt, een kleine nevel verspreid zich over de grond. Er gloeit wat ochtendrood aan de horizon. Onze wereld is geheel en al verlaten. Langzaam maar zeker wordt alles wakker. Een zachte reveille klinkt.

OCHTENDGLOREN

Ochtend
gloren
dauw drupt
over het koren

Zon wil
schijnen
duister
nacht zal verdwijnen

Kind slaapt
draaien
opstaan
haan zal weer kraaien

En wij gaan
de sterken
wij staan
wij willen weer gaan werken

Dan een omslag in de muziek. Alle werkers hebben zich onder het zachte gedeelte op het toneel begeven. Nu zingen zij een lied dat weerklinkt als een van de oude arbeidersliederen van het begin van deze eeuw.

WERKEN

Armen uit de mouwen
Wij willen steden bouwen
Wij zullen stenen sjouwen
Wij gaan voor 't hoger doel

En vreet een halve wortel
Hou op met dat getortel
En draai wat nieuwe mortel
Dat is wat ik bedoel

Laat het cement maar stromen
En laat het zand maar komen
Kap hout, kap alle bomen
En bouw het hele jaar!

En gooi weg die pantoffel
En pak je schop, je troffel
En onder tromgeroffel
Staat Babel voor ons klaar!

ALBERT J. STEEN komt op. Hij is een ietwat dikke zelfingenomen bouwondernemer die dikke sigaren rookt en stramme rook weet uit te blazen na het nemen van een fikse trek. Een man met een echte bouwersblik. Hij beziet horizonten en in zijn blik zien we dat hij nooit zal stoppen met het neerzetten van gebouwen.

In zijn kielzog volgt **JUSTUS**, zijn zoon. Die is veel meer uit onze dagelijkse werkelijkheid weggeplukt, zo lijkt het wel. Een intelligente jongen die zijn vaders enthousiasme altijd met enig cynisme doorklieft.

ALBERT
Babel!

JUSTUS
Daar?

ALBERT
Waar anders... Babel. Jongen, die naam alleen al. Een waaktoren voor het hele land. Ik wil een licht bovenop dat iedereen kan zien. Van het diepste zuiden tot het hoogste noorden. Het moet zwaaien in de nacht en de dag. Laat lampen uit Amerika komen. Daar schijnen ze feller!

JUSTUS
Tja.

ALBERT
Ik hoor geen enthousiasme in je stem, jongen. Ik hoor geen bewondering voor de grootsheid waarmee ik een en ander heb bedacht. Maar ja, voordat jij zult knielen voor je oude vader moet ik eerst honderdtachtig worden. Open die hersens nu eens! Open je fantasie! Babel!

JUSTUS
Wij hebben geen toestemming om daar te bouwen.

ALBERT
Sinds wanneer heeft Albert J. Steen toestemming nodig?

JUSTUS
Dit land heeft wetten, pa!

ALBERT
En dit land heeft politici. Dat is net klimop. Dat wil maar hoger, en hoger. Maar klimop heeft een muur nodig om tegen te kunnen klimoppen. En een muur is van...

JUSTUS
Steen.

ALBERT
Juist, Justus. Een muur is van steen. Van Albert J. Steen met name. De politicus is een klimop die alleen maar kan klimmen door mij. Toestemming... ik wil het woord niet eens horen. Het klinkt mij te nederig, te neerbuigend.

JUSTUS
Dit stuk land is bedoeld om natuur te worden.

ALBERT
En steen? Is steen geen natuur? Marmer, graniet, basalt... ook allemaal schepselen Gods!

JUSTUS
Groen!

ALBERT
Dan nemen we Belgisch Hardsteen, jongen. Dat is groen. Dat is het mooiste soort groen dat ik ken. Ik wil mijn Babel hier. Ik wil mijn Babel hier op deze plek. Laat het gebeuren, Justus!

JUSTUS
Ik kan niet...

ALBERT
Dat heb ik niet gehoord! Jij kan alles! Ik kan alles. Wij, mannen van Steen, bezitten de wereld. Ik wil mijn Babel!

En hij loopt af. De muziek zet in. Justus richt zich tegen het publiek. Onder de tekst is muziek hoorbaar. Het is heroïsche muziek. Onder die muziek, de monoloog van Justus.

JUSTUS

Mijn vader.

Albert J. Steen.

Komt uit een lang geslacht van grote bouwers.

Zij hebben piramides gebouwd voor farao's.

De zeven wereldwonderen hebben ze neergezet.

Kathedralen, al moesten ze daar generaties voor bloeden.

Mijn vader komt uit het geslacht van Steen.

Alles wat je in de wijde omtrek ziet, is door hem gebouwd.

En ik?

Ik ben zijn zoon.

Justus. En ook ik kom uit dit geslacht.

Maar misschien ben ik verkeerd geboren.

Verkeerd terechtgekomen. Vanaf de eerste dag dat ik zijn woorden begreep, heb ik mij hier niet thuis gevoeld.

Ik heb hier nooit willen zijn. Justus Steen heeft zich altijd een adoptiekind gevoeld.

En nu?

Babel! Mijn vaders droom.

Een toren tot in de hemel, voor iedereen te zien. Met zwaailichten, alleen ter meerdere eer en glorie van hemzelf. Een mausoleum voor een geslacht van bouwers.

Een onding!

Na dat laatste woord, slaat de muziek toe. De blazers komen daarop met een angstaanjagend muziekstuk, waaruit alleen maar heel veel gevaar spreekt. Het is de voorspelling van wat er komen gaat; de ramp die zal volgen als Albert J. Steen zijn zin krijgt.

scène 2

Justus loopt naar Boorman toe. Boorman is een van de hoofdopzichers.

Hij draagt een helm en hij is gespierd. Boorman kijkt op de papieren.

Justus is geïrriteerd.

BOORMAN

Wat is het voor een gebouw, Justus?

JUSTUS

Een toren.

BOORMAN

Ja, en wat komt er dan in die toren?

JUSTUS

Wat doet het er toe?
Mijn vader wil dat het gebouwd wordt.
En mijn vaders wil is wet.

BOORMAN

Zo cynisch.

JUSTUS

Wat kan ik anders dan cynisch zijn tegen een man die niet wil
luisteren, Boorman.

BOORMAN

Het moet toch ergens voor dienen, dat gebouw.

JUSTUS

Het dient om hoog te worden. Heel hoog.

BOORMAN

Maar moet er iemand in wonen?
Of moet er iemand in werken?
Of moet er iemand in begraven worden?

JUSTUS

Bouw toch gewoon wat er daar op papier staat.
Waarom zou je je er iets over af vragen?
Ik vraag me ook niks af.

BOORMAN

Omdat het er toe doet, Justus.
Moeten we de wanden isoleren?
Of mag het er stervenskoud zijn?
Moet er een lift in zijn? En hoe groot moet die lift zijn?
Komen er alleen mensen? Of komen er spullen?
Moeten de mensen door het glas naar buiten kijken?
Alles heeft zijn functie.

JUSTUS

Mijn vader wil het slechts bouwen, zodat men het van ver kan zien.

BOORMAN

Een zinloos gebouw.

JUSTUS

Hou je mond, Boorman!

BOORMAN
Wat zeg je?

JUSTUS
Dat je je mond moet houden.
Dat je gewoon moet bouwen wat daar staat.

BOORMAN
Justus... we zijn vrienden van vroeger.
We zijn samen naar school gegaan.

Boorman kijkt zijn vriend aan.

BOORMAN
Je bent aan het veranderen.

JUSTUS
Dat is niet waar.

BOORMAN
Het hart klopt dus toch voor steen.
Dat zal die ouwe mooi vinden.
Ik bouw wel... ik bouw wel.
En ik stel geen vragen meer.

Boorman gaat af. Nagekeken door Justus.

OOIT

Ooit
ooit waren ze zo jong
ooit toen het eens begon
hun wereld was zo groot

Ooit
ooit waren ze zo klein
ooit was het leven fijn
een kleine rubberboot

Ooit
ooit roeien op het meer
de vrienden van weleer
op naar de horizon

Ooit
ooit was er ideaal
was dat er allemaal
toen vriendschap hier begon

Wat is er toch veranderd
Wat is toch het verschil
Waarom is alles anders
Als niemand anders wil
Wat is er toch geworden
Van vriendschap uit die tijd
Waarom zijn zij nu alles
en ook die vriendschap kwijt

tussenscene

Boorman staat tegenover de arbeiders Gildenster en Rozenkrans.

BOORMAN
Twaalfduizend ton baksteen.

GILDENSTER
Tsjek.

ROZENKRANS
Dubbeltsjek.

BOORMAN
Zes vrachtwagens beton.

GILDENSTER
Tsjek.

ROZENKRANS
Dubbeltsjek.

BOORMAN
Één tropisch regenwoud aan raamkozijnen.

GILDENSTER
Tsjek.

ROZENKRANS
Dubbeltsjek.

BOORMAN
U-balken. Zware U-balken. Een oceaanstomer vol met zware U-balken.

GILDENSTER
Tsjek.

ROZENKRANS
Dubbeltsjek.
Weet jij wat we bouwen, baas?

BOORMAN
Nee.

GILDENSTER
Moet nog wat worden.

ROZENKRANS
De helft van de bouwers kan ik niet eens verstaan.
Hij heeft ze overal vandaan gehaald. Schotten, Ieren, Ghanezen, Turken.

GILDENSTER
Ethiopiërs, Zweden, Wit-Russen.

BOORMAN
Voor een toren heb je geen taal nodig.
Alleen een goed plan.

ROZENKRANS
En is dat er, baas?

BOORMAN
Misschien is het beter om te zwijgen...
Dan hebben we ook geen gelazer met de taal.

Boorman loopt weg. Nagekeken door Rozenkrans en Boorman.

scène 3

De televisiejournaliste **FERITEE TROET** – met cameraploeg (die overigens uit een viertal koorleden bestaat – volgt Albert J. Steen. Ze is een reportage aan het maken over de bouwer en zijn nieuwste plannen. Het wordt min of meer een wilde achtervolging over de hele bouwplaats heen.

FERITEE

Een toren, zo hoog als de wolken. Dat staat bouwondernemer Albert J. Steen voor ogen bij de presentatie van zijn allernieuwste project Babel. Een toren die vanuit alle uithoeken van het land te zien is.

ALBERT

Werkgelegenheid, juffrouw! Denk eens aan de honderden arbeidsplaatsen die ik de komende jaren ga verschaffen voor dit project. Ik heb zoveel mensen nodig, dat ik vrees dat we arbeidskrachten van elders nodig hebben.

FERITEE

Elders?

De camera-ploeg houdt halt en zingt een couplet!

ELDERS

Hij heeft het over buitenlanders. Mannen uit het buitenland. Huurkrachten en arbeiders. Helpen hem hier uit de brand.
--

ALBERT

Als onze eigen mensen te lui zijn om de armen uit de mouwen te steken, moet ik wel arbeidskrachten werven over de grenzen heen. Maar alles is legaal! Ik heb hierover met de Minister-Commissaris gesproken. De politiek biedt soelaas!

FERITEE

Maar als werkgelegenheid een argument is, meneer Steen... en dit land heeft domweg de arbeidskrachten niet voor uw project... waarom moet die toren dan gebouwd worden.

ALBERT

Om gezien te worden, juffrouw!

De camera-ploeg houdt weer stil.

IJDELHEID

Hij heeft het over ijdelheden Glorie en onsterfelijkheid Hij wil graag herinnerd worden Nu en in de eeuwigheid

Feritee achtervolgt hem weer.

FERITEE

Een gebouw, alleen maar om gezien te worden.
Wie betaalt dat dan, meneer Steen?

ALBERT

Geld op zich is niets, juffrouw.
Ik ben helaas uw naam kwijt.

FERITEE

Feritee. Feritee Troet.

ALBERT

Die zal ik mij niet lang herinneren.
Maar goed. Geld... het is iets volslagen onnuttig.
Je kunt het niet eten.
Je kunt het niet drinken.
Je kunt het niet aandoen, het is nog geen eens een onderbroek.
Je kan – excusez le mot – er nog niet je reet mee afvegen.

De camera-ploeg staat weer stil.

GELD

Hij heeft het over munten nou Geld dat stroomt in bankbiljetten Kapitaal dat groeit per dag Albert Steen wil geld omzetten

Feritee rent weer achter Albert J. Steen aan. Die controleert ondertussen onderdelen van de bouw, praat met bouwers... en laat zich niet van het werk afbrengen.

FERITEE

Maar meneer Steen, financiert u deze hele onderneming zelf?
Of laat u de overheid weer voor de kosten opdraaien?

ALBERT

De kosten! Belachelijk begrip!
Heb het liever over de baten.
Straks staat hier een toren waar iedereen naar wil kijken.
De Eiffeltoren is aan het wegroesten.
Dat ding in Pisa valt binnenkort om.
En de Big Ben in Londen is een piemeltje vergeleken bij dit...
... dit wereldwonder!

FERITEE

Wie betaalt het, meneer Steen!

ALBERT

U mag het UW toren noemen.
En de mensen thuis, die mogen dat ook.
Het is JULLIE toren.
Ik betaal voor wat van mij is.
Jullie betalen voor wat van jullie is.
De wereld is zo eerlijk... zo eerlijk als Steen!

Hij loopt weg. Feritee gaat naar voren. Het koor verzamelt zich.

DE ONDERSTE STEEN

Zij heeft de waarheid steeds gezocht
Zij heeft hem telkens weer gevonden
Zij zocht het recht in elke bocht
Zij hoorde leugens uit hun monden

Zij zocht naar redenen en motieven
Zij zocht naar alle achtergronden
Zij is niet jong meer, niet naïef
Zij kent de leugens en de zonde

Maar zij zal altijd waarheid zijn
Daar zal zij altijd in geloven
Zij is de ware journalist
De onderste steen die moet boven

scène 4

Justus komt op. Hij rent naar Feritee toe.

JUSTUS

Feritee?
Feritee! Jij hier!

FERITEE

Justus Steen!

JUSTUS

Wat doe je hier?

FERITEE

Ik heb je vader geïnterviewd. Over Babel.

JUSTUS

Ach.

FERITEE

Wat moet die toren hier, Justus?
Zo hoog als de hemel.

JUSTUS

Je kent mijn vader. Hij is een dromer.

FERITEE

Het besluit in de Kamer is al gevallen.
Hij heeft zijn financiering rond. Zegt hij.
Hij kan morgen beginnen met bouwen.

JUSTUS

Dat denk ik niet. De tekeningen zijn nog nat.
We moeten nog heel veel onderzoeken.
Niemand heeft ooit zo'n pand gebouwd.
We kunnen ons geen ongelukken veroorloven.

FERITEE

Ongelukken?

JUSTUS

Dit land hier is vroeger zee geweest. Het is nog altijd drassig. Daar
bouw je niet zomaar wolkenkrabbers op. Dat moet uitermate goed
berekend worden. We zullen schaalmodellen moeten maken. Er
zullen talloze testen gedaan moeten worden.

FERITEE

Maar wanneer begint de bouw dan?

JUSTUS

Op zijn vroegst over een jaar of drie. Boorman – ken je Boorman
nog, de zoon van die oude Boorman – die is nu bezig om het land
te verkennen, te meten, tekeningen bij te stellen. Er is geen sprake
van dat wij eerder beginnen dan...

De bouwers beginnen als razenden ergens te bouwen. Plotseling is er
veel werk aan de winkel.

BOORMAN

We kunnen niet heien, meneer Steen!

ALBERT

Het ritueel van de eerste paal, Boorman.
Wat stelt het voor? We slaan er straks honderden omheen.
Die ene heeft niets te houden.
De Minister-Commissaris zal het erg op prijs stellen.

BOORMAN

We zijn er nog niet klaar voor.
Nog zoveel onderzoeken te gaan.

ALBERT

Je steekt een paal in de grond. Voor mijn part haal je hem er later weer uit. Het heeft niets met het gebouw te maken, begrijp dat toch. Het is een toneelstukje, niet meer.

JUSTUS

Pa?

ALBERT

Alles is onder controle, Justus.
Boorman, hier, begreep de bedoeling niet. Ik wil een paal in de grond. Voor de politiek, begrijp je.

FERITEE

Gaan ze nu al heien?

ALBERT

Och, juffrouwetje... zie je wel, ik ben nu uw naam al weer kwijt. Het is niets. We heien nog lang niet. Alleen maar eentje voor de grap.
Meer niet!

FERITEE

Justus, je zei...

Albert J. Steen gaat weg.

JUSTUS

Mijn vader doet die ene paal slechts als ritueel.
Meer is het niet.

BOORMAN

Ik ken dat!

JUSTUS

Doe wat mijn vader zegt, Boorman.
Het is zomaar een paal!

FERITEE

Je zei dat er getest moest worden.
Dat het levensgevaarlijk is.

JUSTUS

Die ene paal halen we er weer uit.
We zijn zorgvuldig. We zijn al eeuwen zorgvuldig.
Niets aan de hand. Niets aan de hand.
En nu! Je kan beter maar gaan.

Feritee en Boorman wisselen een blik. Dan gaat ieder zijns weegs.

scène 5

Aan een zeer luxe diner – gewoon tussen de bouwstellingen, misschien een plankier als tafel – zitten Albert J. Steen en Minister-Commissaris Zella de Klerk. Ze genieten van het copieuze eten, dat wordt aangevoerd door koorleden.

ZELLA

Een hamerstuk, mijn lieve Albert!

ALBERT

Het is een godswonder dat men in dit land een vrouw tot Minister-Commissaris heeft gemaakt. En het is een godsgeluk dat die vrouw niemand minder dan Zella de Klerk is.

ZELLA

Heb je al over een naam gedacht?

Albert begrijpt het niet.

ZELLA

Een naam voor ons bouwwerk.

ALBERT

Babel. Vanzelfsprekend. Het heet Babel.

ZELLA

Ach wat flauw. Nee, mooier zou zijn:
Babel van... en dan een naam.

ALBERT

Babel van Steen. Hahahahaha. Nee, logisch dat hij van Steen is.
Als we hem van zand zouden maken, sodemietert hij zo in elkaar!

ZELLA

De Babel van Zella. Zella's Babel.
Misschien is dat mooier.
Om daarmee de Minister-Commissaris te gedenken die dit alles
mogelijk heeft gemaakt.

ALBERT

Ik dacht dat we afgesproken hadden: een plaquette op de eerste
verdieping.

Zella wordt plotseling vals. Ze grijpt Albert in z'n kladden en maakt van
hem een klein mannetje.

ZELLA (sist)

Weet je wel hoeveel moeite het me heeft gekost om die kamerleden
ervan te overtuigen dat het MOEST. Dat we onderwijs, defensie en
ontwikkelingssamenwerking maar moesten beknotten... omdat
Babel er domweg moet komen. Dat Babel een noodzaak is? Dat
Babel werkgelegenheid oplevert, aanzien voor de natie, dit land
terug op de wereldkaart?

ALBERT

Ik heb veel aan je te danken.
Maar het is ook een taalkundige kwestie.
Zella's Babel. Ik kan het mijn strot niet uitkrijgen.

ZELLA

Daar kan je aan geholpen worden.
Daar zijn mensen voor.
En anders... anders komt er helemaal niks meer je strot uit.

Albert ligt min of meer in een soort wurggreep van de politica.

ZELLA

Maar ook niks meer erin. Nog niet een zuchtje lucht.

ALBERT

Zella's Babel... noemen we dat ding, Zella's Babel.
Waarom niet? Ik begin er al aan te wennen.

Zella laat hem vallen. Ze strijkt haar kleren recht. Lacht hem dan uit, terwijl
ze wegloupt.

ZELLA
Vergeet niet te betalen, Albert!

KLEM

Hij zit aan alle kanten klem
Hij voelt haar tanden in zijn nek
Zij speelt haar spelletje met hem
En hij valt steeds op zijn bek

Hij dacht dat hij zo machtig was
Hij dacht, nee, niemand kan mij aan
Kijk hem nou zitten, zak en as
En de macht is zoete waan

Doe maar en dans maar en denk dat je meedoet
Doe maar en draai maar. De wereld staat stil
En jij in het midden. Tenminste dat dacht je
De wereld doet mooi niet wat jij verdomd graag wil

Hij wil de wereld in zijn zak
Maar aan de wereld hangt een prijs
De prijs die hem in tweeën brak
En hij voelt zich ziek en grijs

Doe maar en dans maar en denk dat je meedoet
Doe maar en draai maar. De wereld staat stil
En jij in het midden. Tenminste dat dacht je
De wereld doet mooi niet wat jij zo graag wil

Albert staat op. Hij begint te schreeuwen tegen het koor.

ALBERT

Sodemieter op! Ik ben nog niet verslagen.
Jullie denken toch niet dat ik mij door zo'n stuk hysterica de les laat
lezen. Alles valt op te lossen, alles is te koop, alles kan opgeruimd
worden. Niets hoef ik te dulden. Nog geen plusje op mijn weg.

Het koor zingt hem nog één refrein toe.

Hij zit aan alle kanten klem
Hij voelt haar tanden in zijn nek
Zij speelt haar spelletje met hem
En hij, hij valt steeds op zijn bek

Nu begint hij ze weg te duwen, weg te slaan. Het schreeuwen zit daarna onder een muziekstuk dat hem min of meer in een vaststaande choreografie wanhopig koorleden laat wegduwen en wegschoppen. Het is een heftige moderne dans.

ALBERT

Ga weg! Ga weg! Uit mijn ogen!
Jullie weten niet wat macht is.
Door de kiezer op een troon gezet.
Ha! Door mij persoonlijk op die troon gezet.
Ik zaag de poten van die troon door.
Weg! Allemaal...

scène 6

Justus komt op.

JUSTUS

Pa?

ALBERT

Justus. Je komt ongelegen.

JUSTUS

Wat is er?

ALBERT

Niks. Stemmen. Daar heb ik soms last van.
(JUSTUS KIJKT HEM AAN)
Een keer in de vier jaar, om precies te zijn.
Dan weet ik namelijk niet wat ik moet... stemmen!

Justus knikt. Maar begrijpt het niet.

ALBERT

Humor is nooit jouw sterkste kant geweest, jongen.
Je bent een soort van droogkloot.
Alles wat ik ben, ben jij niet.
Jij bent een soort uitgeperste ik.
Geen smaak of kraak aan.
Weet je dat wel?

JUSTUS

Dat heien...

ALBERT
Hé, nee! Niet dit soort gesprekken.
Alsjeblieft zeg.

JUSTUS
Er is een bestelling gedaan voor
dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig palen. Niet voor eentje,
nee voor...

ALBERT
Dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig stuks.
Ja, vond ik een mooi aantal. Jij niet? Het ligt goed in de bek.
Veel beter dan Zella's Babel... toch?

JUSTUS
We zijn nog niet klaar om te gaan heien.

ALBERT
Ik heb mijn hele leven al geheid.
Ik hei al sinds ik vier ben.
Ik heb nooit anders gedaan.
En nou moet ik plotseling naar computermodellen staren en in
bakken met zand waar jullie van alles aan het naspelen zijn.
Het zijn gewoon dertienduizendzeshonderdenegenenvijftig palen.
Geen één minder, geen één meer. Reken het maar uit.
Maar je komt exact op dat getal uit.

JUSTUS
Pa. Je gaat het grootste gebouw neerzetten dat de mensheid tot nu
toe heeft gekend. Veiligheid is een groot goed...

ALBERT
Jongen, ga bij de morele herbewapening!

JUSTUS
Je moet naar me luisteren.

ALBERT
Ik moet niks! Ik ben geen Albert J. Steen geworden om naar andere
te luisteren. Als jullie allemaal zo nodig GEHOORD moeten worden,
richt dan een clubje op. Die journaliste, Zella de Klerk als
erevoorzitster, misschien kun je die zoon van Boorman als
secretaris-generaal vragen!

JUSTUS
Het is NIET veilig!

ALBERT

Net als vliegen, autorijden, voetballen, sportvissen en televisiekijken. Je kan overal in neerstorten, je kan overal tegenaanrijden, je krijgt een schop voor je flikker, je verzuipt of je gaat dood aan teveel straling! Wij bouwen Babel... en nou oplazeren!

JUSTUS

Jij bent zeer...

ALBERT

Ik ben vooral Albert J. Steen!

Nu een enorm fanfarenummer. Albert J. Steen pakt een dirigentenstok. Hij gaat het orkest vooruit. Hij glimlacht naar het publiek alsof hij de tambour-maitre is. Hij pakt uiteindelijk de grote trom en begint er op te spelen. Hij wordt er heel erg vrolijk van. Hij geniet om met het orkest mee te doen.

scène 7

Twee arbeiders nemen pauze. Ze gaan met broodtrommels ergens zitten en bekijken hun werk.

ROZENKRANS

Waaibomenhout.

GILDENSTER

Wat doet het er toe?

ROZENKRANS

En de koffie is ook al niet te zuipen.

GILDENSTER

Zolang het werk maar vordert.

ROZENKRANS

Ik dacht dat we alleen die ene paal zouden heien.

GILDENSTER

We waren toch bezig, zei Steen.

Dus gaan we nu maar door.

Het zijn er maar dertienduizendzeshondernegenvijftig.

ROZENKRANS

En moeten we die er dan allemaal weer uit halen?

GILDENSTER

Ben je gek.
Lekker laten zitten.

ROZENKRANS

Maar het is hout dat wegrot als je er tegen pist!
Het zijn rietstengels, werkelijk waar.
Je kunt er niks op bouwen.
Zo'n toren moet op beton staan.
Niet op die mikadostokjes.

GILDENSTER

Luister, Rozenkrans, wij zijn hier aangenomen om te doen.
Niet om te denken, niet om te kijken.
Wij moeten alleen maar doen.
En als wij klaar zijn, lopen we weg.
We kijken niet eens meer om.
Toren staat er. Wij trekken verder.

ROZENKRANS

Ik haat het geluid van instortende panden.
Vooral als ik er zelf de specie heb gelegd.
Ik wens dat niet te horen.

GILDENSTER

Grote proppen watten in je oren.
Dat mag helpen.

ROZENKRANS

Ik voel me net een doodgraver.
Als ik zoiets bouw.
Ik heb de bedrading bekeken.

GILDENSTER

Weer dat kijken. Waarom doe je dat toch?

ROZENKRANS

De bedrading zou vijf ampere dik moeten zijn.
Maar hij heeft maar drie ampere genomen.
De betouwing van de liftschachten.
Daar kan je nog geen vlieger aan zetten.

GILDENSTER

Ik heb geen zin in dit soort gesprekken.
Jij denkt doem. Dat denk je. Je bent een zwartkijker. Je werpt roet
in je eigen gedachten. Je maakt alles maar somber.

ROZENKRANS

Ik zie zware dingen gebeuren.

Steen komt op.

STEEN

Misschien moet ik de aloude stoomfluit weer instellen.
Dat hij snerpt door de oren van de arbeiders.
Dat hij tot werken maant.
Hoeveel tijd is er niet al verloren gegaan met dit alles.
Dit gesteun en gevreet.

Hij schopt de etensdozen weg van de arbeiders.

STEEN

Vlot het werk?

ROZENKRANS

We wachten op materialen.

STEEN

Kijk om je heen. Heb je stenen nodig, trek ze uit de bestrating.
Hout, kap de bomen. Maak van de nood een deugd. Maar ga voort.
Ik heb geen eeuwen de tijd om te wachten op deze toren. Ik wil
vorderingen zien.

GILDENSTER

Rozenkrans hier maakt zich zorgen.

STEEN

Dit is geen plek om je zorgen te maken, Rozenkrans. (HIJ KIJKT
ZIJN ARBEIDER AAN) Zal ik je anders ontslaan?

ROZENKRANS

Dat is nergens voor nodig, baas. Ik stelde slechts wat vragen bij de
dingen die ik hier zie gebeuren. Maar het zijn intussen vragen die er
niet meer toe doen.

STEEN

Je hoeft het maar te zeggen, arbeider. Jij hoeft geen zorgen te
hebben. Nergens voor. En als je vragen stelt, dan schop ik je over
het hek heen met een wijde boog. Daar hou ik van, in mijn positie...
om arbeiders te ontslaan om ze zodoende te beschermen tegen
overtalig vragengestel.

GILDENSTER
Hij zwijgt al, baas.

STEEN
Mooi zo. Nu, genoeg geleuterd. Ik tel er een half uur bij, vandaag... zo lang heeft dit gesprek minstens geduurd. Ik wil jullie niet eerder naar de vrouw zien vertrekken dan om zeven uur vanavond. En morgen voordat de zon opkomt, dien ik jullie al weer hier verzameld te zien. Tijdsverspilling is een grote zonde!

De twee arbeiders druipen af.

scène 8

Er komt een ambtenaar op. Hij is stijfjes gekleed, omklemt hoog op zijn borst een koffertje waarin hij talloze formuliertjes bewaart.

AMBTENAAR
Ik ben uw werken nagegaan, meneer Steen.

STEEN
Aha, een bromvlieg. Daar zat ik net op te wachten.

AMBTENAAR
De overtredingen volgen elkaar in snel tempo op.
Bouwen zonder vergunning.
Bouwmaterialen die niet voldoen aan de gestelde normen.
Onderbetaalde werkrachten.
Overuren, oververmoeidheid van de bouwvakkers.

STEEN
Gestuurd?

AMBTENAAR
Volstrekt niet. Ik controleer elk gebouw.
Dat is mijn taak.
U bent in overtreding.

STEEN
En wat wilt u daar aan doen?

AMBTENAAR
Ik dreig u.

STEEN
Dreigen. Het is me wat.

AMBTENAAR
Ik laat de bouw stoppen, zolang u niet aan de voorwaarden voldoet.
Als u dat maar weet.

Steen pakt uit zijn binnenzak een rol met geld.

STEEN
Het spijt me dat ik u enigszins verwaarloosd heb.
Maar wellicht kan ik u plezieren met een kleine vergoeding.
Onderhands.

AMBTENAAR
Ik ben niet te koop, Albert J. Steen.

STEEN
Onzin, iedereen is te koop.
Zelfs ik ben te koop. Wij allen.
De hele wereld is te koop.
Ik zou niet weten wat er niet te koop is.

AMBTENAAR
Ik.

STEEN
Miezerig schepsel.
Kom nou toch, voel je niet de druk van een te zware hypotheek.
Schoolgaande kinderen, een spilzieke vrouw.
Het moet er allemaal zijn.
Het geld stroomt maandelijks door je vingers.

Steen praat bijna hypnotiserend op hem in.

STEEN
Ieder mens heeft daar last van.
Het is als droog zand. Je probeert het vast te grijpen, maar het blijft
niet liggen. Het wil zich niet ophouden tussen je vingers. Het glipt
weg, dat rotzand. Dat rotgeld. Hier neem... ik heb zoveel.

AMBTENAAR
Ga weg met je geld.
Ik wil een gebouw dat veilig is.
Anders kappen! Kappen met de bouw.
U heeft vierentwintig uur.

De ambtenaar gaat weg. Steen is witheet. Woedend.

STEEN

Iedereen werkt mij tegen.
Allemaal, stuk voor stuk.
Mijn zoon, mijn arbeiders,
de politiek, de ambtenaren.
God zelfs, en de natuur.
Niemand wil mijn toren.
Dat heeft te maken met dit vlakke land,
waar men geen grootsheid gewend is.

Hij richt zich tegen het publiek.

STEEN

Ooit over dat woord nagedacht?
Grootheidswaan?
Hoe kan iemand die grootsheid heeft, nu ook de waan bezitten.
Kleinheidswaan, dat is pas een ziekte.
Timide inborst, daar zouden vitamines tegen ingenomen moeten
kunnen worden. Men zou moeten kunnen genezen van
terughoudendheid.
Laf en lef, slechts één letter verschil.
En toch de misvatting waarop onze maatschappij is gebouwd.
Beloon de ootmoedigheid, bestraf de groten van geest.
Wees een niets, een niemand en wij beschermen je.
Maar rijs op uit het koren en de seis scheert je tot de korenmaat!

Het koor zwelt aan.

GROOTS

Groots en meeslepend wil hij leven
De aarde kraakt onder zijn voeten door
En laat de aardbol altijd beven
Hij heeft alleen het beste met zichzelf voor

Groots en meeslepend wil hij voortgaan
De wereld kust zijn voeten altoos nat
Zo zal hij zeker altijd doorgaan
En niemand legt de arbeid van de bouwer plat

Want Steen is groot
En Steen is machtig
Want Steen is best
En Steen is prachtig

Want Steen is macht
Want Steen is glorie
Hij richt zich op
Hij blaast victorie

Groots en meeslepend wil hij bouwen
Geen steen die nu nog op de ander blijft
Het zijn de regels die benauwen
En het is de waan die hem tot grootsheid drijft

scène 9

Justus ziet zijn vader in wanhoop staan. De wanhoop wordt gevormd door zijn eindeloze drift om te bouwen, maar tegelijkertijd de beperkingen die de regels hem stellen.

JUSTUS
Pa?

STEEN
Ach, mijn zoon.
Dat zal mijn troost moeten zijn.

JUSTUS
Is het verstandig?

STEEN
Ik wil nu geen morele vragen!
Ik wil bouwen, jongen.

JUSTUS
Maar waarom, pa?
Waarom zouden we alles op het spel zetten voor een toren?

STEEN
Ik bouw al sinds mijn zeventiende.
Toen hier nog het water kolkte.
Toen het nog zee was, toen de golven de oevers stuk sloegen.
Toen al keek ik naar het water en ik zag er gebouwen uit rijzen.
Dat kan. Dat je naar het water kijkt en gebouwen ziet.
Ik zag in de zee een droom.

JUSTUS
Dat was een goede droom. Echt waar. Ik heb altijd met je mee kunnen dromen. Het waren daken boven hoofden.
Een dak boven je hoofd, dat is wat waard voor een mens.

STEEN

Precies.
Dat bestuurders dat niet zien!

JUSTUS

Maar wat je nu bouwt is geen dak.

STEEN

Het is een symbool.
Waarom mag een gebouw geen symbool meer zijn?
Vertel me dat eens?
Vroeger bouwden de grote meesters kathedralen.
Waartoe? Om God toe te juichen, jongen.
Daar deden ze één twee generaties over.
Dat mocht. Er mocht ook schoonheid gebouwd worden.

JUSTUS

Maar de noodzaak om iets te bouwen, die moet er toch zijn?

STEEN

Is schoonheid geen noodzaak?

Steen draait zich om, staat tegenover Justus.

STEEN

Kijk naar die betonnen monsters die we hebben neergezet, alleen en louter om in te wonen. We hebben steden gebouwd uit louter lelijkheid, alleen maar om daken te bieden.
Maar kijk naar de geschiedenis.
Naar welke gebouwen ga je kijken, als je de historie wil herbeleven? Naar monumenten van gebouwen.
Naar monumenten die al als monument bedoeld waren, zonder dat er nog één steen lag!

JUSTUS

Maar dit is alleen nog maar drift, pa.
Alleen nog maar fanatiek willen bouwen.
Je bent blind voor wat er daadwerkelijk moet gebeuren.
Je kijkt niet meer naar het staketsel, alleen nog maar naar de hoogte.

STEEN

Ga weg!
Ga weg!

Steen loopt zelf weg. De ambtenaar komt op en blaait in de rug van Justus.

AMBTENAAR

U bent aardig op gang. Triest dat alles weer gesloopt moet worden.

JUSTUS

U kunt ons toch nog wel even de gelegenheid gunnen om...

AMBTENAAR

Ik heb uw vader vierentwintig uur gegund. Maar daarvan zijn er nu al vele minuten verstreken. De tijd schrijdt voort. Helaas... ik moet druk zetten... U heeft zoveel nog te regelen.

Ook Feritee verschijnt. Ze kijkt naar Justus en de ambtenaar.

FERITEE

Stoor ik?

AMBTENAAR

Nee hoor.

FERITEE

Is het waar dat de overheid bouwer Steen nog maar vierentwintig uur de tijd heeft gegeven om zijn vergunning in orde te maken, sterker nog: zijn materialen bij te stellen, de veiligheid te garanderen.

JUSTUS

Er is nog nooit een ongeluk gebeurd bij het bouwen door Albert J. Steen.

AMBTENAAR

De overheid moet kritisch blijven, juffrouw.

JUSTUS

Feritee. Het komt goed. We hebben alleen maar tijd nodig.

FERITEE

Ik hoorde dat de toren gevaarlijk was. Bouwgevaarlijk. Er is geknoeid met materialen.

JUSTUS

Je hebt daarvoor geen enkel bewijs.

AMBTENAAR

Binnen vierentwintig uur weten we meer, juffrouw.

FERITEE

Dan kunnen er doden vallen. Gewonden. Het gebouw is levensgevaarlijk.

Ook Boorman komt op.

BOORMAN

Ik heb hier de lijsten, Justus. Het is ronduit verschrikkelijk.

JUSTUS

Bouw door, Boorman.

FERITEE

Waarom werk jij hieraan mee, Justus.
Ik ken je niet meer terug.

JUSTUS

Hij is mijn vader.
Hij is alles dat ik heb.
Hij heeft nooit iets slechts gedaan!

BOORMAN

De mannen weigeren de steigers op te gaan, als we met deze prutprullen verder bouwen.

JUSTUS

Koop de goeie materialen, maar bouw door!
In vredesnaam.

FERITEE

Justus?

JUSTUS

Niet nu, Feritee!
Niet nu!

Hij twijfelt.

TWIJFEL

Twijfel is zijn deel
Twijfel is gezaaid
Twijfel in zijn keel
Hij is doorgedraaid.

Twijfel om hem heen
Twijfel om zichzelf
Twijfel, zo alleen
Alleen in dit gewelf

Twijfel achter voor
Twijfel is er slechts
Twijfel giert maar door
Het echoot links en rechts

Twijfel zal er zijn
Twijfel die hem jent
Twijfel doet hem pijn
Alleen nog twijfel die hij kent

Hij rent af.

scène 10

Zella de Klerk staat tegenover Albert J. Steen, die vreselijk in de war is.

STEEN

Jij bent de enige die mij kan helpen.

ZELLA

Ik ken je zo niet terug, Albert.

STEEN

Misschien... ik twijfel... misschien moet ik het opgeven.

ZELLA

Nooit.

Ik kan mij een dergelijke politieke vernedering niet permitteren.

Ik heb een lans gebroken voor jouw Babel.

Ik heb mij zwak opgesteld in het kabinet.

Om er sterker uit terug te komen.

STEEN
Maar geef mij dan tenminste die vergunningen.

ZELLA
Vergunningen?
Ik dacht dat Albert J. Steen niet maalde om vergunningen?
Ik dacht jij de wereld in je zak had?

STEEN
Heb ik ook.
Maar haal dan tenminste die termiet van mijn schouder.
Die ambtenaar die mij achtervolgt met zijn vierentwintig uur.

ZELLA
We gaan de eerste paal heien.
Dat is feest, Albert J. Steen.
Ik wil er verder niets over horen.
Los je eigen problemen op.

STEEN
Zella!

ZELLA
Zwijg, Albert. Geen woord! Zwijg!

En dan plotseling is er het enorme spektakel van het heien van de eerste paal. Dit is een volledig muzikaal moment. Er wordt alleen maar in gemusiceerd en misschien is er een beeld van het heien.

ZELLA
Ik ben uitermate verheugd met dit moment.

Verder gaat het heien. Er wordt een champagnefles stuk geslagen op de eerste paal. Iedereen juicht. Als de muziek stiller wordt:

scène 11.

De ambtenaar in de nek van Albert J. Steen.

AMBTENAAR
Ik kijk naar mijn uurwerk en ik zie de tijd verstrijken.
Het gaat de slechte kant op, Albert J. Steen.

ALBERT

Nee, nee. Het gaat allemaal zeer goed.
Ik wil u uitnodigen voor iets.
Een moment. U zult genieten van wat u te zien krijgt.

AMBTENAAR

Ik?
Ik geniet slechts van de juiste papieren.
Een vergunning.
Een staat met de juiste materialen.
Veiligheidsvoorschriften.

ALBERT

Ja, ja.
Ik zal ze u overhandigen.
Op de tijd en plek die ik nu met u afspreek.
U kent het hoogste punt van de bouw?
Ik heb daar mijn persoonlijke keet.
Een aardigheidje ter stimulans van het personeel.
Ik die vanuit het hoogste punt op hen neerkijk.
Als u daar heen kunt komen?

AMBTENAAR

Wanneer?

ALBERT

Ik heb nog twaalf uur, nietwaar?

AMBTENAAR

Zoiets.

ALBERT

Laten we zeggen, over een uur of zes.

AMBTENAAR

U weet zeker dat u de spullen in orde heeft?

ALBERT

Mijn naam is Albert J. Steen.
Ik houd mij aan mijn afspraken.
Ik houd mij ALTIJD aan mijn afspraken.

En met bulderend geraas gaat hij weg. Lachend.

scène 12

Rozenkrans en Gildester leggen plankieren neer.

ROZENKRANS

De plankieren zijn te zwak.
Ze kunnen nog niet het gewicht van een kip houden.

GILDESTER

Opdracht is opdracht.

ROZENKRANS

Zo gaat het met opportunisten.

Koor zingt plotseling:

LIK EN SCHOP

De politica likt het volk
maar schopt de bouwer
En de bouwer likt de politica
maar schopt zijn zoon

En de zoon likt zijn vader
maar de zoon schopt zijn voorman
En de voorman likt de zoon
En zo gaat dat doodgewoon

Door naar werkvolk werkmensen
Dat maar likt en dat maar schopt
Likt naar boven, schopt beneden
Tot de haat wordt opgekropt

Rozenkrans en Gildester gaan verder.

ROZENKRANS

Het zou doorbroken kunnen worden, Gildester.
Als de zoon nee zou zeggen.
Of als de voorman nee zegt.
Of als wij zouden zeggen nee!
Maar wij zwijgen, zo ook de voorman, zo ook de zoon.

GILDESTER

En zo liggen hier de zwakste plankieren
die de mensheid ooit heeft gekend.
Sta er op en je maakt een duikval
twintig meter naar beneden.
Niet te overleven.

ROZENKRANS

Moeten wij hier nog langer boven zijn?
Of kunnen we naar beneden.
Beneden waar we tenminste niet kunnen vallen.

GILDESTER

Beneden waar we worden geschopt.

ROZENKRANS

Wie boven is kan vallen, maar wordt gelikt.
Wie beneden is, valt niet meer, maar krijgt de schoppen.
De wereld heeft zijn eigen logica.

scène 13

Feritee zoekt Justus op. Die nog altijd aan het bouwen is.

JUSTUS

Geen vragen meer, alsjeblieft.

FERITEE

Ik wilde je alleen maar even zien.
Ik zet mijn microfoon uit.

Ze stuurt haar cameraploeg weg.

FERITEE

Waarom doe je dit, Justus?
Ik mocht je altijd zo.

Justus haalt zijn schouders op.

FERITEE

Je wilde helemaal geen bouwer zijn. Op school schreef je
gedichten. Ik weet nog hoe je schreef. Zo mooi. Je had de taal in de
palm van je hand.

JUSTUS

Maar ik ben ouder geworden.

FERITEE

Dus harder?

JUSTUS

Zo gaat dat met Steen, Feritee.
Steen was ooit gras, of bloemen, een kleine spin.
En daar stierf het leven uit.
Het werd hard, fossiel. En het versteende.
Dat ben ik.

FERITEE

Nee, dat ben je niet.

JUSTUS

Jawel, ik ben veranderd.

FERITEE

Jij bent niet van steen. Jij bent tijdelijk wellicht bevroren.
Maar je moet alleen maar even ontdood worden, om weer de
Justus te worden die ik kende.

JUSTUS

Lief. Lief om dat te zeggen.
Ook al is dat de waarheid niet.

FERITEE

Het is de waarheid wel.
Ik ken alleen maar de waarheid.
Ik mocht je altijd. Je had lieve ogen.
Je had een lieve mond. Je stem was altijd zacht.

JUSTUS

Ik heb nu geen tijd.

FERITEE

Je zou 'nee' moeten zeggen.

JUSTUS

Ik kan het niet.

FERITEE

Het is maar een toren.

JUSTUS

Het is zijn opus magnum.

FERITEE

Dit hele land is zijn opus magnum.
Albert J. Steen heeft heel veel moois gebouwd.
Daar zijn we dankbaar voor.
Misschien moeten we hem beschermen voor een fout.

JUSTUS

Ik zou wel 'nee' willen zeggen tegen mijn vader.
Maar ik kan het niet.

Boorman komt op.

BOORMAN

Justus, stoor ik?

JUSTUS

Een beetje, Boorman.

FERITEE

Ik ga zo weg.
Ik ga nu wel weg.

JUSTUS

Nee, blijf nog even. Het is prettig om met je te praten.

FERITEE

Later. Ik kom nog wel.

Ze gaat af. Boorman kijkt haar na.

BOORMAN

Lekker ding.
Hebben jullie... (SUGGESTIEF ONAFGEMAAKTE ZIN) je weet wel.

JUSTUS

Nee.

BOORMAN

Op school zaten jullie altijd al naast elkaar.
Ik heb altijd gedacht... nou ja, je bent nu eenmaal een stommeling.

JUSTUS

Ja.

BOORMAN

Mooi.
Mooi dat je me dat laat zeggen.
Meestal dreig je me te ontslaan als ik zoiets zeg.

JUSTUS

We zijn toch vrienden geweest, Boorman.
Jij en ik? We waren altijd samen.
We hebben spinnen gevangen in het bos.
En losgelaten bij de juf. Hele middagen geen les.

BOORMAN

Dus dat kan je je nog herinneren?

JUSTUS

Dacht je van niet?

BOORMAN

Ik twijfelde er aan.
Je bent veranderd.

JUSTUS

Nee.
Ik ben nauwelijks veranderd.

BOORMAN

Is dat zo?

JUSTUS

Ik heb er een laagje overheen gesmeerd.
Om zo mijn vader te bevallen.
Dat ik zo met je praat, Boorman.

Justus lacht.

JUSTUS

Wat denk je? Zou ik 'nee' moeten zeggen tegen mijn vader?

BOORMAN

Zou je 'nee' kunnen zeggen tegen je vader?

JUSTUS

Zei jij ooit 'nee' tegen je vader?

BOORMAN

Herinner je mijn vader nog? Hij was de eerste en de enige die ooit Albert J. Steen tegensprak. Het heeft hem duur komen te staan. Binnen de kortste keren mocht hij vertrekken. En vertrekken was verrekken in die tijd.

JUSTUS

Haat je mij daarom?

BOORMAN

Nee.

JUSTUS

Mijn vader, haat je mijn vader?

BOORMAN

Ja. Ik haat je vader.

Maar niet om die geschiedenis.

Nee.

Ik haat je vader omdat hij spullen koopt die niet deugen.

Hij verkwanselt het bouwen.

JUSTUS

Hij probeert Babel te bouwen voor het geld dat er voor beschikbaar is.

BOORMAN

Maar met deze materialen is het volstrekt onzinnig door te bouwen.

De veertigste verdieping zal de eenenveertigste niet kunnen torsen.

En de eenenveertigste zal bezwijken onder de tweeneveertigste.

Uiteindelijk zullen alle verdiepingen instorten en zal het hele gevaarte met donderend geweld ineenvallen. Jouw vaders koninkrijk erbij!

JUSTUS

Maar wat moeten we dan?

BOORMAN

Met hem praten, Justus.

Ga het gesprek aan.

Wees eens een echte zoon.

Ga naar hem toe en praat met hem.

Justus kijkt zijn oude vriend aan. Hij knikt.

JUSTUS
Je hebt gelijk.
Ik zal het doen.

Hij pakt even de schouder beet van Boorman en laat hem vervolgens alleen.

scène 14

Spanningsvolle muziek. Albert J. Steen en de ambtenaar lopen samen naar het hoogste punt van het gebouw. Onderwijl probeert Justus daar ook te komen. Dit kost hem moeite, want hij moet daarbij veel klimmen. Boorman ziet hoe moeilijk Justus het heeft. Hij besluit Justus te helpen en klimt weer via een andere route.

scène 15

Rozenkrans en Gildester zijn weer bij elkaar. Ze draaien mortel.

ROZENKRANS
Mortel. Om een gat te dichten.

GILDESTER
Een gat? Dit is zoveel mortel, we kunnen de hele holle aardbol ermee vullen.

ROZENKRANS
Tijd om vragen te stellen is er niet.

GILDESTER
Dus werken we door.

ROZENKRANS
We zijn nu dus toch grafdelvers geworden.

GILDESTER
Nee, want er ligt geen lijk in, in dat gat.
We zijn nu hooguit gatdelvers.

scène 16.

Steen en de ambtenaar zijn boven aangekomen.

STEEN

En? Onder de indruk?
Het moet haast wel!
Zoveel moois heeft u nog nooit gezien.

AMBTENAAR

Maar papieren, ho maar!

STEEN

Wie maalt er nu om papieren?
Zijn er van de Egyptenaren nog papieren over?
En weten we niet alles van ze?
Zij hadden de hiëroglyfen. Steen, mijn beste.

AMBTENAAR

Ik zou een moord doen voor een formuliertje.
Na deze tocht!

STEEN

Formulieren. U denkt alleen maar aan die zieke formulieren.
Kijk om u heen, kijk waar u bent.

AMBTENAAR

Ik ben er niet van onder de indruk.
Mooi gebouw, mooi gebouwd ook.
Maar u kunt beginnen met slopen.
U heeft niet de vereiste...

STEEN (witheet)

Man, ik ben bezig de hemel te beklimmen.
En jij komt met je hel aan papiertjes.
Wees eens een kerel. Geniet van het leven.
Laat je toch eens iets welgevallen.

AMBTENAAR

Het leven is een spel.
En er zijn regels aan dat spel.
Wie zich niet aan de regels wenst te houden, mag niet meer
meespelen. Dat is mijn wetgeving.

De ambtenaar wil weggaan.

STEEN
U heeft geluk. Uw papieren heb ik daar!

AMBTENAAR
Waar?

Aan de andere kant van het plankier wappert iets op. Het lijken papieren te zijn.

STEEN
Zo dichtbij!
U kunt ze zelf pakken.
Pakt u ze maar.
U doet zichzelf er een groot genoeg mee.

Ondertussen is Justus dicht bij zijn vader gekomen. Ook Boorman is daar in de buurt.

BOORMAN
Justus. Kom hier. Het is daar gevaarlijk.

JUSTUS
Ik moet mijn vader spreken, Boorman.

BOORMAN
Dat kan ook. Hier, neem een andere route.

JUSTUS
Maar mijn vader is daar!

Justus gaat naar zijn vader toe. Ziet daar dat die bij de ambtenaar staat. De ambtenaar kijkt verleid naar de papieren. Hij stapt op de plankieren.

JUSTUS
Pa!

Op dat moment kijkt Albert J. Steen om naar zijn zoon. Justus kan nu precies zien dat de ambtenaar op de plankieren stapt. (Dit alles is een muzikaal moment.) De ambtenaar wil de papieren grijpen, maar zakt door het plankier. De ambtenaar kan zich nog net vastgrijpen, omdat Justus naar hem toespringt. Justus heeft hem vast.

JUSTUS
Ik val!

STEEN
Laat die man vallen.

JUSTUS
Pa, een hand!

STEEN
Laat vallen die man, Justus!

AMBTENAAR
Steen! Steen!

Boorman klimt naar de andere kant.

BOORMAN
Justus, hier ben ik. Pak mijn hand.

JUSTUS
Ik kan er niet bij, Boorman.

BOORMAN
Hier!

JUSTUS
Pa!

De vader van Justus staat dichterbij. Maar die steekt zijn hand niet uit.

AMBTENAAR
Ik ga vallen! Ik val!

Justus probeert de hand te grijpen van Boorman, terwijl hij onderwijl ook de ambtenaar vast heeft. Steen is de enige die nu niet in deze valpartij betrokken is.

STEEN
Laat ze los, Justus. Laat ze los.

Boorman rekt zich ter uiterste uit. Maar hij komt daar zelf ook door in wankel evenwicht. Hij kan niet anders doen dan nog iets verder uit te rekken, om zo Justus te helpen. Dan maakt de ambtenaar een onverhoedse beweging. Die grijpt Boorman beet. En nu ontstaat er een scrimmage die uiteindelijk tot spectaculair gevolg heeft dat...

... dat Boorman en de ambtenaar naar beneden storten. Daar waar net Rozenkrans en Gildester zijn aangekomen om het beton te storten in het

gat waar de twee in verdwijnen. De muziek gaat nog even door. Dan is het stil en kijken zowel Justus als zijn vader in het gat.

STEEN

Het is een ongeluk, Justus.

JUSTUS

Nee.

STEEN

Jawel. Je kon er niets aan doen.

JUSTUS

Pa.

STEEN

Je hoeft er niet over na te denken.
Niemand hoeft er iets van te weten.

JUSTUS

Ze liggen daar.

STEEN

Nee, ze liggen daar niet.
Ze zijn spoorloos verdwenen.
Ze zijn weg. Compleet aan het oog onttrokken.
We kunnen door met bouwen, jongen.
De bouw kan zomaar doorgaan.
Niets meer dat ons hindert.
Ga maar met mij mee.

JUSTUS

Maar dit kan niet, pa.
Dit is moord.

STEEN

Dit is een bedrijfsongeval.

JUSTUS

Er zijn twee mensen bij omgekomen.
Pa. Dit kan toch niet waar zijn!

STEEN

Jongen, de bouw moet voort. We kunnen niet stilstaan bij kleine offers. Als het grote door moet gaan. Dan moet het kleine vergeten worden! Kom!

JUSTUS
Nee!

STEEN
Kom!

Justus kijkt in het gat.

STEEN
Wij gaan bouwen, jongen!
Wij gaan bouwen!

Steen zet samen met het koor een fraai lied in.

STEEN

De wereld is van Steen
Net zoals mijn hart
Mijn hart is van basalt
Basalt dat kent geen smart

De wereld is van Steen
Mijn gemoed is van graniet
De schoonheid is zo groot
Maar huilen kan het niet

Stenen tranen
Tranen van steen
Rolt over 't marmer van mijn wang
Al mijn hele leven lang
Stenen tranen
Tranen van steen
En ik word van al dat steen van binnen warm!

De wereld is van Steen
Van marmer is 't gevoel
En kijk eens om je heen
Van steen is er zo'n boel

De wereld is van Steen
Van kalk en beton
En kijkt dat steen eens glimmen
in de mooie ochtendzon

Stenen tranen
Tranen van steen
Rolt over 't marmer van mijn wang
Al mijn hele leven lang
Stenen tranen
Tranen van steen
En ik word van al dat steen van binnen warm!

(Eventueel is dit de pauzefinale. Als we besluiten een pauze in het stuk te hebben.) Justus staat troosteloos op het hoogste punt, terwijl Steen zich volop in de energie van het koor werpt.

PAUZE

scène 17

Mensen lopen met kranten over het toneel. Ze lezen, zoeken naar nieuws.
Er zijn krantenverkopers.

NIEUWS

Wij willen nieuws
Wij willen feiten weten
Wij willen achtergrond
Wij willen waarheid nu

Wij willen nieuws
Er moeten koppen rollen
Wij willen blauw en bont
Wij willen bloed zien nu

Wij willen nieuws
Want wij zijn stervelingen
Hier is sensatiesmacht
Wij willen rotzooi nu

Wij willen nieuws
Wij willen modder gooien
Geef ons die bloederpracht
Wij willen leugens nu

Feritee Troet komt opgerend. Ze wordt omstuwd door mensen, koorleden en bouwers. Ze duwt iedereen van zich af. Albert J. Steen staat ergens bovenin het gebouw voor zover dat nu klaar is.

FERITEE

Waar is de ambtenaar, Albert J. Steen?
Waar is Boorman?

STEEN

Ik weet van niets.

FERITEE

Van beiden ontbreekt elk spoor.
Is het waar dat de ambtenaar je het vuur aan de schenen heeft
gelegd?

STEEN

Ik weet van niets.

Ook Zella de Klerk komt op.

FERITEE

De Minister-Commissaris.
U heeft de ambtenaar het laatste gezien.

ZELLA

Ik weet van niets.

FERITEE

Is het niet toevallig dat van de ambtenaar en van de bouwer
Boorman niets meer is vernomen sinds een en hetzelfde moment.

STEEN

Wij weten van niets.

ZELLA

Wij weten van niets, mevrouw de journalist.
Wat wij wel weten is dit.

STEEN

Er is gerommeld met de aanschaf van materialen voor het project
Babel. Er zijn verkeerde bouwmaterialen ingekocht. Er is duidelijk
geld verdiend met tussenhandel. Ik wil niet meteen de verdenking
werpen op een van mijn meest trouwe werknemers, maar het is niet
geheel toevallig dat nu juist hij verantwoordelijk was voor de inkoop.

FERITEE

Dus u suggereert...

STEEN

Ik suggereer niets.
Ik zeg alleen dat het eenvoudig was om hier geld aan te verdienen.
Veel geld.
Babel is een groots en meeslepend project.
Groots en meeslepend is ook het budget.
Groots en meeslepend kan ook het bedrag zijn wat je er zomaar
aan kunt verdienen, als je... als je de rechte wegen niet bewandelt.

FERITEE

En de ambtenaar dan.

ZELLA

Wij hebben een strikt beleid van regels.
Ik ken de heer Albert J. Steen heel erg goed.
Hij zal zich altijd aan die regels houden.

FERITEE
Dat vroeg ik niet.

ZELLA
Toch zijn er regels overtreden.
Verkeerd materiaalgebruik.
De ambtenaar had dat moeten constateren.
Ook hij is misschien omgekocht.
Misschien zijn de beide heren nu in een ver en verwijderd land.
Ver weg van hier.
Met miljoenen guldens.

STEEN
Interpol is naar hen op jacht.

ZELLA
Misdadigers zijn het.

STEEN
Ik ben mij er bewust van dat ik een fout heb gemaakt.

ZELLA
Ik neem mijn verantwoordelijkheid.

STEEN
Wij hebben ons laten misleiden door slechte geesten.

ZELLA
Ik ben politiek verantwoordelijk voor de misstap van mijn
ambtenaar. Ik neem daarvan de consequenties. Ik heb toegezegd
hier de onderste steen boven te krijgen. Onderzoekcommissies
ingesteld, enquête wordt er gehouden, komt allemaal goed.

STEEN
Er kan niets meer misgaan.

Steen en De Klerk gaan af. Ook alle andere mensen gaan weg. Feritee staat op het toneel, alleen. We zien ook Justus. Maar hij staat achterwege. Hij kijkt naar haar. Ze loopt weg. Dan slaan Gildester en Rozenkrans hun handen op de schouders van Justus.

GILDESTER
Er wordt te veel gesproken, vind je niet, Justus?

ROZENKRANS
Er wordt te veel gebabbeld.

GILDESTER
Maar wij zullen zwijgen.

ROZENKRANS
Als het graf. Als het graf dat we zelf gedolven hebben.

GILDESTER
Hoor ik nu dat de baan van Boorman is vrijgekomen?

ROZENKRANS
Kunnen we daar een fulltime deeltijd baan van maken?

GILDESTER
Ik wil er graag ook iets op vooruit gaan.

ROZENKRANS
Maar daarover valt te praten.

GILDESTER
Doen we zaken, rechtstreeks met je vader? Of met jou?

ROZENKRANS
Wij zijn beiden meer dan één boorman, vind je niet?

GILDESTER
Alles zal rechtkom.

Ze gaan lachend af. Justus staat op het toneel.

JUSTUS
Ik had het leven mij anders voorgesteld.
Ik had recht willen leven. Recht vooruit.
Er is een schoonheid aan het bouwen.
De schoonheid van het scheppen.
Iets te maken, dat er niet was, en blijft... ook ver na jou.

Hij kijkt naar het gebouw. Hij ziet hoe er mensen werken. Hij ziet hoe het langzaam maar zeker tot stand komt. Dan ziet hij ook zijn vader ergens staan.

STEEN
Ben je trots, jongen?

Justus zwijgt.

STEEN

Je moet eens leren vergeten.
Een steen heeft geen geheugen.
Materie heeft geen ziel.
Daarom is het steen geworden.
Om te vergeten.

JUSTUS

Ik kan hier niet blijven.

STEEN

Jawel. Je blijft hier gewoon.
Het wordt beeldschoon.
Mijn toren. Ik heb alle hindernissen opgeruimd.
We kunnen nu gewoon door.

JUSTUS

Je bouwt op het graf van Boorman.

STEEN

Ja. Wat moet hij daarvan genieten.
In het hiernamaals. Dat is toch waar Farao's voor leefden?
Om te mogen sterven en daarna als fundering te dienen voor een
mathematisch gebouw, een piramide... zo zou ik ook wel willen
doodgaan.

JUSTUS

Hij had een vrouw, hij had kinderen.

STEEN

Daar wordt uitstekend voor gezorgd.

JUSTUS

Hij was mijn vriend.

STEEN

Denk dan heel vaak aan hem.
Dat doe je met vrienden.
Maar doe niet zo sentimenteel.
Daar kan ik niet tegen.
Een watje als zoon.

Plotseling staan Gildester en Rozenkrans bij Albert J. Steen.

STEEN

Mannen, vrienden! Helden.

Rozenkrans en Gildester worden door hem omarmd.

STEEN

Wij gaan de schoonheid tegemoet.
Zeg eens, is er een mooiere droom dan die van een toren die
overal bovenuit torent. Waarvandaan je minstens de helft van de
wereld zou kunnen zien.

GILDESTER

U bent een held.

ROZENKRANS

Wij mogen u zeer.

STEEN

Fans! Heerlijk.
Groupies.
Ik geniet van jullie aanwezigheid.
Ik zou jullie bijna tot mijn zoons willen maken.
Als ik niet al zo'n stuk snot had gehad.
Ik heb mijn zoon de baan van Boorman gegeven.

Rozenkrans en Gildester laten Albert J. Steen los. Ze zijn geschrokken.

STEEN

En jullie krijgen de baan van mijn zoon.

Hij begint bulderend te lachen en gaat weg met de bulderend lachende
Rozenkrans en Gildester in zijn gevolg.

scène 17

Boorman en de ambtenaar zitten ergens op het gebouw.

BOORMAN

Dood is niet slecht.

AMBTENAAR

Nee. Het is wel rustig.

BOORMAN

Alle tijd.

AMBTENAAR

Geen verantwoordelijkheden meer.

BOORMAN

En je hoeft ook niet meer te douchen.

AMBTENAAR

En al dagen geen honger gehad.

BOORMAN

Geen dorst. Had jij vrouw en kinderen.

AMBTENAAR

Gehad.

Ze waren alleen nog maar een maandelijkse financiële kwelling.

En ik had de kinderen een weekend.

Ik nam ze dan meestal mee naar de bioscoop.

En daarna naar een friettent.

Het waren de meest trage momenten van de week.

BOORMAN

Ik had een vrouw lief.

Ik had een lieve vrouw.

Ik had mooie kinderen.

Dat mis ik wel.

Zij missen mij.

AMBTENAAR

Ach.

BOORMAN

En nu, mijn beste ambtenaar?

AMBTENAAR

Wij kunnen niets meer doen.

BOORMAN

Op naar ons goddelijk rustoord dan maar.

Ze willen zich omdraaien. Ze willen naar boven klimmen. Maar dan is er plotseling heel veel licht. En het koor is nu plotseling een engelenkoor dat ze lijkt toe te spreken vanuit de hemel.

NIET GEDAAN

Het is niet gedaan
Niet volbracht
Nog niet voorbij

Het is niet gebeurd
Deze nacht
Jij bent van mij

Wees een duivel in de hel
En spook langs alle deuren
Ketter rond, trek aan de bel
Laat het grienen, laat het zeuren

Het is nog niet klaar
Ga terug
Maak het toch af

Het is niet gereed
Ga naar Steen
en geef hem straf

Wees een duivel in de hel
En spook langs alle deuren
Ketter rond, trek aan de bel
Laat het grienen, laat het zeuren

Boorman en de ambtenaar deinzen terug.

BOORMAN
Wat krijgen we nou?

AMBTENAAR
Als je dood bent, heb je ook rechten!

BOORMAN
Ik had een poort verwacht.
En Petrus erbij.
En een mooie stoel!
Of op zijn minst een wolk.

AMBTENAAR
Ik heb beneden een boek en daar staat dat allemaal in.

BOORMAN
Een wetboek!

AMBTENAAR
Nee... eh... een Bijbel.

BOORMAN
Had dat dan meegenomen, man.
Dan hadden we nu een zaak gehad.

AMBTENAAR
Je gaat toch niet de hele dag met een Bijbel rondzeulen?

BOORMAN
Zo zie je maar weer. Waar dat goed voor kan zijn.
Nou staan we hier.

AMBTENAAR
Moeten we terug?

BOORMAN
Dat hele end.

AMBTENAAR
Poe... ik ga niet als ik niet eerst wat gegeten heb.

BOORMAN
Honger?
Vreemd... ik ook.

AMBTENAAR
Potjandorie... we zijn gewoon nog niet dood genoeg!

En ze gaan samen terug naar beneden.

scène 18

Feritee Troet zit vooraan het podium. In gedachten. Justus zoekt haar op.
Hij gaat naast haar zitten.

JUSTUS
Je hebt rimpels.

FERITEE
Ga maar weg. Dat is beter.

JUSTUS

Ik ben net gedegradeerd.

FERITEE

En dat maakt je een mindere leugenaar?

JUSTUS

Ik lieg niet.

FERITEE

Jij weet wat er met Boorman is gebeurd.
En met de ambtenaar. Ik heb de geruchten gehoord.
Maar ik krijg nergens een bevestiging.

JUSTUS

Ik weet...

FERITEE

En daarna een aarzeling.
Je zou nu kunnen zeggen: ik weet de waarheid.
Dat zou geen leugen zijn.
Dan zou ik vragen: vertel me die waarheid.
En dan zou je zwijgen.
Of je zegt: ik weet van niets.
Dan lieg je. Want jij weet alles.

JUSTUS

Ik kan mijn vader niet naar beneden takelen.

FERITEE

Er is in het leven van elke zoon het moment dat hij zijn vader af
moet takelen. Dat hij hem onderuit haalt en zijn plaats inneemt. Zo
gaat het met de wolven, de leeuwen, met klaterhoenen in de wei.
Met elk beest.

JUSTUS

Ik ben geen beest.

FERITEE

Maar je vader is dat wel.
Hoeveel ongelukken, nog, Justus?
Hoeveel ongelukken?

Feritee staat op, loopt weg.

scène 19

Zella de Klerk en Albert J. Steen proosten champagne met elkaar.

ZELLA
Dus Babel draagt mijn naam?

STEEN
Heb ik ooit iets anders beweerd?

ZELLA
Schoon!

STEEN
Ik ben blij dat we het allemaal zo goed hebben kunnen afronden.
De bouw vordert gestaag.
Ik heb meer personeel moeten halen.
Grieken zijn er nu, en Polen. Er zijn mannen uit Oeganda en
Zimbabwe. Ik heb boten met negers laten komen uit landen die nog
nooit een boot hadden gezien, alleen maar prauwen.
Ik beloon ze goed.

ZELLA
En geen regel doorbroken?

STEEN
Nee. Met dank aan Zella de Klerk.
En de rekbaarheid van regels.

ZELLA
Kleed je uit.
Dan bedrijven we de liefde.

STEEN
Pardon?

ZELLA
Macht is het ultieme genot.
Ik heb met jongens gevreeën.
Het was aardig, ze waren als een soort van slaafjes.
Jij toch ook? Jij zult je toch ook wel omringen met dames die niet
alleen je typewerk doen.
Kleed je uit.
Het is goed als macht het met macht doet.
Macht in de tweede macht, tot de derde macht.

STEEN

Ik geloof niet dat ik...

Ik draag sokophouders en ik heb een buik die me bij de lust wat in de weg zit. Ik heb het over het algemeen wat moeilijk met de liefdesdaad.

ZELLA

Je wil toch niet zeggen dat een man die zo'n enorme toren weet te bouwen, niet eens in staat is zijn eigen torentje tot enig genot te verheffen.

Ze begint hem uit te lachen.

STEEN

Als hij hard is, is hij van steen!

ZELLA

Nog een geluk dat je je naam mee hebt.

Een impotente bouwer.

Ik had het kunnen weten.

Al die macht, alleen maar omdat het je aan werkelijke mannelijkheid ontbreekt.

STEEN

Ik ben jouw vernederingen meer dan zat.

ZELLA

Wat wou je tegen mijn vernederingen uitrichten?

Zielige oude man?

Wat wou je er tegen doen?

STEEN

Ik... ik heb macht.

ZELLA

Of moet ik net als mijn ambtenaar, net als jouw trouwe bouwertje in een afgrond lazeren? Wil je ook met mij een put delven?

Denk je dat je ook die waarheid zou kunnen verbloemen?

Zonder mij?

STEEN

De toren zal er komen. De toren wordt een bewijs van wie ik ben, wat ik vermag!

ZELLA

Jij vermag niets. Jouw macht is slechts een bewijs van jouw
slavernij aan mij!
Hou je kleren maar aan.
Het is misschien het enige dat je hebt.
Een illusie dat je nog iets van een man bent.
Een waandenkbeeld.

En ze loopt weg. Steen blijft achter. Zijn vazallen, Gildester en
Rozenkrans komen op.

GILDESTER

U riep ons?

STEEN

Die bouwput is dicht?

ROZENKRANS

Daar komt niemand ooit meer in.

STEEN

Beton eroverheen?

GILDESTER

En metaal, en stenen, en de hele toren.
De waarheid is mooi weggebouwd.

STEEN

Er moet daar ergens plek zijn voor nog een lijk.
Nog één lijk.
Nog één lijk dat niet meer tevoorschijn mag komen.

GILDESTER

Van wie?

STEEN

Ik wil die journaliste spreken.
Ik wil haar nu bij mij hebben.
Hier. Nu.
Haal haar hier.
Haar haar NU hier.

En de bouwer gaat weg.

GILDESTER

Ik vond het zo'n lief meisje.

ROZENKRANS

Dat die nu ook al dood moet.

GILDESTER

Waar gehakt wordt, vallen spaanders.

ROZENKRANS

Hoeveel promotie zouden we nog kunnen maken, collega?

GILDESTER

Steen zelf is President-Directeur.

Ik vermoed dat je uiteindelijk op kunt klimmen tot Adjunct President-Directeur.

ROZENKRANS

En ook dat is een deeltijdbaan?

GILDESTER

Ongetwijfeld.

ROZENKRANS

Ik heb niet zo'n zin in een carrière in stapjes, beste collega.

Ik wil nu in één keer door. Als we haar nu eens meteen in dat gat flikkeren... dat zal Albert J. Steen weten te waarderen.

Denk je niet?

Gildester knikt.

GILDESTER

Een beroepsadviseur had het niet beter kunnen verzinnen.

En ze gaan af.

scène 20

Boorman en de ambtenaar zijn op hun weg terug. De engelenhemel barst weer los.

WAARSCHUWEN

Waarschuw het meisje Waarschuw het meisje voor de dood Waarschuw het meisje Waarschuw het meisje. Bloed is rood
--

Wij zien haar sterven
Wij zien haar doodgaan. Zij is alleen
Wij zien haar sterven
Wij zien haar doodgaan. Door een steen

Ga naar het meisje.
Ga naar het meisje. Ga nu snel
Ga naar het meisje.
Ga naar het meisje. In één tel

Want als ze doodgaat, want als ze sterft
Want als ze neergaat, houdt het op
Want als ze doodgaat, want als ze sterft
Wordt ook de waarheid hier gestopt!

De engelen verdwijnen. Boorman en de ambtenaar kijken elkaar aan.

BOORMAN

Nou, die laten er geen gras over groeien.

AMBTENAAR

Welk meisje hebben ze het over?

BOORMAN

Er is maar één meisje.
En dan is er die tang van een Minister-Commissaris.
Maar een meisje kun je dat moeilijk noemen.

AMBTENAAR

Waarom zouden ze dat meisje vermoorden?

BOORMAN

Om de waarheid te vermoorden.
Zou het nog een end zijn?

AMBTENAAR

En wat kunnen wij nog doen?

Ze zien Justus lopen.

AMBTENAAR

Kijk daar eens?

BOORMAN

Justus!
Hé! Justus.

AMBTENAAR
Hij hoort ons niet.

BOORMAN
Verdomme, er zitten wel veel nadelen aan dat dood zijn.
Daar moeten we eens wat van zeggen.

AMBTENAAR
Wat kunnen we doen?

BOORMAN
Kom mee.

Ze gaan naar hem toe. Lopen om hem heen.

BOORMAN
Luister, Justus.
Luister goed.

JUSTUS
Verdomme, het suist in mijn oren.

AMBTENAAR
Dat is al wat.

BOORMAN
Ga naar Feritee. Ga verdomme nu naar Feritee!

AMBTENAAR
Hij hoort het niet.

BOORMAN
D'r moet toch iets te doen zijn.

AMBTENAAR
Grijp iets. Grijp zijn arm.

De twee proberen hem vast te pakken. Maar het lijkt alsof hij niks voelt.

BOORMAN
Pak hem toch!

AMBTENAAR
Wacht. Zijn hart!

In een soort slow-motion grijpt de ambtenaar. Naar het hart van Justus Steen. Justus voelt dit wel. Hij krimpt in elkaar.

JUSTUS

Wat...

BOORMAN

Van wie hou je het meeste?

JUSTUS

Ik hou van mijn vader.
Ik heb mijn vader innig lief.

AMBTENAAR

Waarom in godsnaam?
Het is een monster.

JUSTUS

Het is niet altijd een monster geweest.
Waar komen die stemmen vandaan?
Ik wil jullie niet horen.

AMBTENAAR

Hij is een man van steen, je vader.

JUSTUS

Nee!

HERINNERING

Zijn moeder stierf
Toen hij een kind was
Zijn vader hield
Hem in zijn armen

Zijn jeugd was triest
Zonder een moeder
Zijn vader hield
Hem altijd vast

Hij was een kind
Zonder veel liefde
Toch was er steen
Steen bleef bij hem

En in de nacht
Als hij wou slapen
Was er de Steen
die op hem past

Het lied wordt verder geneuried onder de herinnering van Justus.

JUSTUS

Mijn moeder stierf toen ik een kind was.
Ik was alleen met mijn vader.
Mijn vader werkte hard, maakte lange dagen.
Het bedrijf maakte moeilijke tijden door.
Maar hij was er voor mij.
Alles week, alleen voor mij.

BOORMAN

Maar dat was vroeger.
Nu scheldt hij je uit.
Nu scheldt hij je verrot.
Je bent een mietje, een eitje, een niks in zijn ogen.

JUSTUS

Ik ben zijn teleurstelling geweest.

Albert J. Steen komt op. Het is een soort van herinnering.

ALBERT

Ik heb je gevraagd de oude Boorman te ontslaan.

BOORMAN

De oude Boorman? Mijn vader?

JUSTUS

Ik kon het niet.
Ik kon het niet over mijn hart verkrijgen.

BOORMAN

Mijn vader was Steen's allerbeste arbeider.

JUSTUS

Hij is je trouwste werknemer, pa.

ALBERT

Daarom juist.
Een kind wordt hard.
Een boerenkind krijgt als hij vier is een eigen varken.

Justus draait zich om naar zijn vader.

ALBERT

Dat moet hij mesten, koesteren, voor zorgen.
Hij moet het een naam geven.
En dan als hij een paar jaar ouder is.
Moet hij het slachten.
Dan leert hij in één keer dat een varken eetbaar vlees is.
Niets meer.
Geen vriend.
En jij moet leren dat mensen werknemers zijn.
Arbeiders, uitvoerders.

JUSTUS

Ik doe het niet.

ALBERT

Jij doet het wel.

JUSTUS

Nee!

ALBERT

Dan doe ik het.
En ik doe het moorddadiger dan jij.
Ik doe het zo dat hij nergens ooit meer aan de bak komt.
Ik doe het zo dat hij naar het meer gaat er zichzelf er verdrinkt.
Dat hij in een treurigheid geraakt waar hij nooit meer uitkomt.

JUSTUS

Ik heb je vader vermoord, Boorman.

AMBTENAAR

Is dat zo?

JUSTUS

Mijn vader is ontslagen door mijn vader.
Na een ruzie. Mijn vader had niets mis gedaan.
Maar er werd een roddel in de wereld geholpen.
Hij zou gestolen hebben,
Hij kreeg geen geld, niets, en geen enkele kans.
Hij is inderdaad naar een meer gegaan.

AMBTENAAR

En jij bent... jij bent voor diezelfde Steen gaan werken?

BOORMAN

Dat was het enige dat Steen nog aanbood.
Een baan voor mijn vaders zoon.
En mijn vader smeekte me die baan aan te nemen.
Dat heb ik gedaan.
In de hoop, één dag, de kans... een wraak.
Niet op Justus... maar op Albert J. Steen.
Hij is mij voor geweest.
(TEGEN JUSTUS)
Maar van wie hou je het meest?

JUSTUS

Van...

BOORMAN

Van wie hou jij het meest!

Justus begint te rennen. Hij rent over het toneel. Er is nu haast en spanning. Dit is een moment waarop de muziek dat dient te ondersteunen. Er is min of meer een time-lock... immers, als Justus niet op tijd is bij Feritee dan kan het allemaal mislopen.

scène 21

Justus komt bij Feritee aan.

JUSTUS

Je hebt gelijk.
Feritee, je hebt gelijk.
Ik zal niet langer zwijgen.

FERITEE

Wat is er gebeurd?

JUSTUS

Ik kan het ook niet meer tegenhouden.
Het moet maar zo.

FERITEE

Je bent helemaal bezweet.
Vertel me dan? Wat is er gebeurd?

JUSTUS

Mijn vader.
Mijn vader heeft de ambtenaar vermoord.

Feritee kijkt hem doordringend aan.

FERITEE
Heb je bewijzen?

JUSTUS
Ik weet waar ze begraven liggen
In de bouwput. Onder de toren.

FERITEE
Die toren halen ze nooit meer weg.

JUSTUS
Wel als ik de waarheid zeg.
Ik ben er bij geweest.

FERITEE
Je zegt: waar ZE begraven liggen.
ZE?

JUSTUS
Ook Boorman stierf daarbij.
Maar dat was een ongeluk.
Daar kon mijn vader niets aan doen.
Hoewel... het was die ene moord die de andere...
Kun je aan camera's komen?
De waarheid moet aan het licht.

FERITEE
En waar moeten die camera's heen?

JUSTUS
Naar de toren. Naar de bodem van de toren.
We zullen graafmachines daarheen laten komen.
Ik weet waar ze zijn.
Ik zal mijn vader ontmaskeren.

FERITEE
Wil je...

JUSTUS
Ja.

FERITEE
Het is je vader.

JUSTUS

Hij is een slecht mens geworden, Feritee.
Ik hou van jou.

FERITEE

Wat?

JUSTUS

Ik ben blind geweest.
Maar al die tijd heb jij diep in mijn hart gezeten.
Heel erg diep.
Ik zal mijn vader daar ook heen lokken.
Ik weet dat hij daarheen zal komen, als ik dat vraag.
Zorg voor camera's.

FERITEE

Ik...

JUSTUS

Ja?

FERITEE

Ik heb niet nagedacht over mijn liefde voor jou.
Is dat erg?

JUSTUS

Nee.

FERITEE

Maar ik... je bent mij heel dierbaar.
Ik wil nadenken. Je bent zoveel Steen geweest.
Ik weet niet of ik van je kan houden.

JUSTUS

We hebben alle tijd.
Echt waar.
Doe wat je moet doen.

Hij kust haar. Zij kust terug. Justus rent weg. Als hij weg is, komen
Gildester en Rozenkrans tevoorschijn. Spanningsvolle muziek. Het licht
dooft.

scène 22

Zella de Klerk en Albert J. Steen overleggen. Plotseling komt Justus op.

JUSTUS

Pa.

STEEN

Nu niet, jongen.

JUSTUS

Nu wel, pa.

STEEN

Nee.

JUSTUS

Ik eis dat je met me meegaat.
Naar de toren.

STEEN

Ik ben niet bereid.

ZELLA

Hij klinkt wat driftig die zoon van je.

JUSTUS

Ik wil je iets moois laten zien.
Ik ben toch je zoon?
Ik heb iets ontdekt... je zal trots op me zijn.

Steen draait zich langzaam op.

JUSTUS

Het maakt de toren AF. Het is precies dat wat je wilt.

ALBERT

Wat kan dat zijn?

JUSTUS

Wat wilde je het liefst van alles op je toren?

ALBERT

Op mijn toren?

JUSTUS
Jij wilde daar toch...
Licht.

En dan is er een enorm schouwspel van licht. Overal spots en lampen.
Aan en uit gaan ze. Het is prachtig om te zien. Duizenden kleuren.

ALBERT
Jongen!

LICHT

Stralen
Stralend licht
Overal stralen
Alles is licht

Stralen
Stralen licht
Overal stralen
Alles is licht

Licht in het duister
Groen, geel en blauw
Alles verlicht
Het licht is voor jou

Lichten
Licht overal
En daar maar branden
Licht in het dal

Lichten
Licht overal
En al die lichten
Maken me mal

Licht in het duister
Groen, geel en blauw
Alles verlicht
Het licht is voor jou

Er komen nu ook schijnwerpers bij.

JUSTUS
Feritee!

Gildester en Rozenkrans komen tevoorschijn.

GILDESTER
Dat is geregeld.

Ze staan bij een gemetseld muurtje.

ROZENKRANS
Muurtje, nietwaar.

Hij klopt erop.

STEEN
Waar is ze?

ROZENKRANS
Misschien kunnen we even over promotie praten?
Adjunct President-Directeur... het leek ons wel wat?

STEEN
Jullie moesten Feritee Troet halen. Waar is ze?

GILDENSTER
We hebben het karwei even afgemaakt.

ROZENKRANS
Geen punt, dat karwei.

GILDESTER
Dat zeg... Over gamma gesproken... wat een straling!

STEEN
Waar is ze?

ROZENKRANS
Die vind je nooit meer terug...

Steen kijkt zijn zoon aan.

STEEN
Dit heb ik niet gewild, Justus.
Dat moet je geloven.

Justus begrijpt wat er is gebeurd. Hij rent naar de muur. Hij probeert hem stuk te maken. Boorman en de ambtenaar komen eraan.

BOORMAN
Justus?

AMBTENAAR
Justus!

Feritee komt op. Niemand ziet haar, behalve Boorman en de ambtenaar.

BOORMAN
Zit jij daarachter?

FERITEE
Achter die muur?
Ja. Jullie waren te dom, of te laat.
Of zelfs engelen konden het lot niet veranderen.
Ik ben er niet meer.

Nu trekt hij een steen weg, Justus. En daardoor ontstaat er een stroom bloed die over hem heen loopt. Gildester en Rozenkrans schrikken ervan. Justus trekt nog een steen omver en Gildester en Rozenkrans willen uit de buurt gaan. Maar Boorman en de ambtenaar lopen erheen en zorgen ervoor dat ze onder de stenen terecht komen. Feritee loopt naar het bloed. Ze loopt erin, en laat zich vallen. Justus vindt zijn bebloede meisje en tilt haar op.

STEEN
Ik heb dit niet gewild.
Ik wilde haar juist hier hebben.
Voor de waarheid.

JUSTUS
Welke waarheid?

STEEN
De waarheid, jongen.

JUSTUS
Welke waarheid.

STEEN
Het is mijn schuld niet geweest.
Het is haar schuld.

ZELLA
Mijn schuld?

STEEN

Ze heeft mij er toe aangezet. Het was macht. Het was alleen maar macht.

JUSTUS

Ik wil geen leugens meer!
Ik wil geen leugens meer.

Hij geeft het meisje over aan Boorman en de ambtenaar. Hij loopt naar zijn vader.

STEEN

Jongen, we kunnen dit allemaal oplossen.
Echt, we kunnen dit allemaal oplossen.

Justus pakt zijn vader beet. Hij zet hem tegen de stangen van de stellage. Hij bindt hem vast, kruisigt hem min of meer.

JUSTUS

Ik heb gedacht.
Gedacht dat je iets waard was in mijn leven.
Maar je bent niets.
Je bent niets waard.

STEEN

Wat ga je doen, jongen.
Luister. In mijn glorie zou je meegezogen worden.
Dit hier was roem voor eeuwig.
Zella, doe iets!

ZELLA

Ik heb taken.
Ik heb taken elders.

Zella gaat weg. De ambtenaar en Boorman gaan weg. Feritee gaat met hen mee. Gildester en Rozenkrans zijn al bedolven.

TRACHTEN

In een poging de waarheid te behouden
Heeft de leugen overwonnen
Heeft de leugen nu de macht
In een poging het recht te onderhouden
Is het onrecht nu begonnen
Is het onrecht nu van kracht

Er is verloren,
Niks gewonnen.
Er is verloren,
Niets staat overeind
Er is verloren
Niks gewonnen
Er is verloren,
En dit is dan het eind.

In een poging het goed te overtreffen
Was het slecht de grote winnaar
Ging het slecht hier aan de haal
In een poging de grens dan te verleggen
Is de fout de meester
ging het fout hier allemaal

Er is verloren,
Niks gewonnen.
Er is verloren,
Niets staat overeind
Er is verloren
Niks gewonnen
Er is verloren,
En dit is dan het eind.

slotscene

Justus staat tegenover zijn vastgebonden vader.

JUSTUS

Je kan niets bouwen dat geen fundament heeft, pa.
En Babel, jouw Babel had geen fundament.
Het had geen palen in de grond, ook al wou jij dat.
Het had slechts lijken als bodem.

STEEN

Jij weet niets van bouwen.

JUSTUS

Maar zoveel weet ik toch wel.
Dit gebouw zakt nu al de grond in.
Één steen weghalen en het dondert in elkaar.
Er blijft niets van over.

STEEN

Maar jij en ik, wij hebben van elkaar gehouden.

JUSTUS
Hoe is mijn moeder overleden?

STEEN
Wat?

JUSTUS
Ik realiseer me dat ik je dat nooit gevraagd heb.
Ik weet het ook niet.

STEEN
Een griepje.
Een verwaarloosd griepje.

JUSTUS
Hoe is mijn moeder overleden?

STEEN
Jongen, ik heb van je gehouden.

JUSTUS
Hoe?

STEEN
Ik ben niet altijd zo geweest.

JUSTUS
Hoe zijn de slechte geesten in ons gevaren?

STEEN
Jouw moeder, dat was... dat was een goede vrouw.
Een vrouw die goed was.

JUSTUS
En toch gestorven.

STEEN
Ik had geen tijd!
We konden niet weg.
Dit bouwen... Dit altijd maar bouwen.
Ik heb haar op bed gelegd.
De volgende ochtend zou ik een dokter laten komen.
We moesten door.
Het was alleen maar wat pijn in een arm.

JUSTUS

Je hebt haar verwaarloosd?
Ze was ziek en je hebt niets gedaan.

STEEN

Er waren prioriteiten.
Begrijp dat dan toch.
Prioriteiten.

JUSTUS

Je hebt mijn beste vriend vermoord.
Je hebt de vader van mijn beste vriend vermoord.
Je hebt mijn liefde vermoord.
Je hebt mijn moeder vermoord.
En je hebt het goede, het recht en de waarheid vermoord.
Ga dood!

En dan trekt Justus een van de palen weg. Alles stort nu met een enorm geraas in elkaar. Tenminste, die suggestie wordt gewekt door geluid, muziek en klank. Ook wellicht door projecties en door beelden. Na even gaat ook het licht uit. Er komt een stilte. Uit de stilte zingt het koor.

OCHTENDGLOREN

Ochtend
gloren
dauw drupt
over het koren

Zon wil
schijnen
duister
nacht zal verdwijnen

Kind slaapt
draaien
opstaan
haan zal weer kraaien

En wij gaan
de sterken
wij staan
wij willen weer gaan werken

Het licht dooft. Alles is weg.

EINDE

maandag 11 januari 1999

DvdH/JB

STEEN – muziektheater
pagina 78